

Jeremiah's Jerusalem

Pre and Post Megillat Eikha – The Backstory in *Tanakh* and the Continuation in *Chazal*

מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מז - Avot D'Rebbi Natan, Ch.47

שלושה נביאים הם. אחד תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן. ואחד תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב. ואחד תבע כבוד הבן וכבוד האב. אליהו תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן שנאמר קנא קנאתי לה' אלהי (ישראל) [צבאות] (מלכים א' י"ט י'). יונה תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב שנאמר ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה' (יונה א' ג'). ירמיה תבע כבוד האב וכבוד הבן שנאמר נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת (איכה ג' מ"ב):

There were three prophets. One who protected the honour of the father but not of the son. One who protected the honour of the son but not of the father and one protected the honour of both the father and the son.

Eliyahu protected the honour of the father but not of the son, saying 'I have been very zealous for you' (Melakhim I:19:10). Yonah protected the honour of the son but not of the father, as is said, 'And Yonah arose to run to Tarshish from in front of God' (Yonah 1:3). Yirmiyahu protected the honour of both the father and the son saying, 'We have transgressed and rebelled. You have not pardoned' (Eikha 3:42)

Part I – The Jerusalem Myth

Chizkiyahu's Victory Over Sanheriv in 701

מלכים ב פרק יט 35-36 Melakhim II, 19:35-36 .1

(לה) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך יקוק ויה במחנה אשור מאה שמונים וחמשה אלף וישפיו בבקר והנה כלם פגרים מתים: (לו) ויסע וילך וישב סנחריב מלך אשור וישב בנינה:

And on that night an angel of Hashem struck the camp of Ashur, all one hundred and eighty five thousand. And they arose in the morning to see only corpses. And so Sanheriv travelled, left and returned; and settled in Nineveh.

תהלים פרק מח - Tehillim Ch.48 (recited every Monday) .2

(א) שיר מזמור לבני קרח: (ב) גדול יקוק ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו: (ג) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב: (ד) אלקים בארמנותיה נודע למשגב: (ה) כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו: (ו) המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו: (ז) רעה אהזתם שם חיל כילודה: (ח) ברוח קדים תשבר אניות תרשיש: (ט) כאשר שמענו כן ראינו בעיר יקוק צבאות בעיר אלהינו אלקים יכוננה עד עולם סלה:

A song and psalm by the children of Korach. The Lord is great and much praised in the city of our God, Mount of His Holiness. Fairest of sites, joy of all the earth, Mount Zion on the northern side of the great king's city. In her palaces God is known as the stronghold. For see, the kings assembled, they come together. They saw and were astounded, they were confounded and fled in haste... "As we heard, so we saw, in the city of the Lord of Hosts, in the city of our God our Lord, may He establish it for eternity"

3. מיכה פרק ג Michah 3:9-12

(ט) שָׁמְעוּ נָא זֹאת רָאשֵׁי בֵּית יַעֲקֹב וְקִצְיָנֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמִּתְעַבִּים מִשְׁפָּט וְאֵת כָּל הַיִּשְׁרָה יַעֲקֹשׁוּ: (י) בְּנֵה צִיּוֹן בְּדַמִּים וִירוּשָׁלַם בְּעוֹלָה: (יא) רָאשֵׁיהָ בְּשַׁחַד יִשְׁפָּטוּ וְכֹהֲנֶיהָ בְּמַחִיר יִירוּ וְנְבִיאֶיהָ בְּכֶסֶף יְקַסְמוּ: ועל יקוק ישענו
לאמר הלוא יקוק בקרבנו לא תבוא עלינו רעה: (יב) לִכֵּן בְּגִלְלֶכֶם צִיּוֹן שָׂדֵה תַחַרֵּשׁ וִירוּשָׁלַם עֵיַן תִּהְיֶה וְהָר הַבַּיִת לְבַמֹּת יַעַר:

Listen to this, heads of the House of Jacob and officers of the House of Israel, who detest justice and pervert all that is straight. Who build Zion in blood, and Jerusalem in sin. Her leaders judge in bribery, her priests teach for a fee, and her prophets divine for money – yet they rely on the Lord saying – “God is in our midst, no evil shall come upon us!”. Therefore, on account of you, Zion will be plowed like a field, Jerusalem will become heaps of rubble and the Temple Mount like heaps in a forest.

4. ירמיהו פרק ז Yirmiyahu, Ch.7

(ג) כֹּה אָמַר יְקוֹק צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וְאֲשַׁכְנֶה אֶתְכֶם בְּמִקְוֹם הַזֶּה:
 (ד) אֵל תִּבְטְחוּ לְכֶם אֶל דְּבַרִי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר הֵיכַל יְקוֹק הֵיכַל יְקוֹק הֵיכַל יְקוֹק הַמָּה:
 (ה) כִּי אִם הִיטִיב תִּיטִיבוּ אֶת דַּרְכֵיכֶם וְאֵת מַעַלְלֵיכֶם אִם עָשׂוּ תַעֲשׂוּ מִשְׁפָּט בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ:
 (ו) גַּר יָתוּם וְאַלְמָנָה לֹא תַעֲשִׂקוּ וְדָם נָקִי אַל תִּשְׁפְּכוּ בְּמִקְוֹם הַזֶּה וְאַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרִים לֹא תִלְכוּ לְרַע לְכֶם: ...
 (ז) וְעִשִׂיתִי לְבַיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו אֲשֶׁר אַתֶּם בֹּטְחִים בּוֹ וְלִמְקוֹם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְכֶם וְלְאַבוֹתֵיכֶם כַּאֲשֶׁר עִשִׂיתִי לְשִׁלֹּ: (טו) וְהַשְׁלַכְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל פְּנֵי כַּאֲשֶׁר הַשְׁלַכְתִּי אֶת כָּל אַחֲיֵיכֶם אֶת כָּל זֶרַע אֶפְרָיִם

Thus says Hashem... Do not rely on these words of falsehood saying, ‘The Sanctuary of Hashem, The Sanctuary of Hashem, The Sanctuary of Hashem!’ Only if you improve your ways and deeds; if you truly do justice between man and his fellow, not oppressing alien orphan or widow, nor shedding innocent blood in this place or going after other gods to your detriment... (If you do not) I will do to this House on which my Name is proclaimed and in which you place your trust, and to the place which was given to you and your fathers, just as I did to Shiloh.

5. ירמיהו פרק כו - Yirmiyahu 26:2-9

(ב) כֹּה אָמַר יְקוֹק עַמֵּד בַּחֲצַר בֵּית יְקוֹק וּדְבַרְתָּ עַל כָּל עָרֵי יְהוּדָה הַבָּאִים לְהִשְׁתַּחֲוֹת בֵּית יְקוֹק אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אֵל תִּגְרַע דְּבָר: ... (ד) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְקוֹק אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לָלֶכֶת בְּתוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֵיכֶם: ... (ו) וְנָתַתִּי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה כְּשִׁלָּה וְאֶת הָעִיר <הַזֹּאת> אֶתֵּן לְקַלְלָה לְכָל גּוֹי הָאָרֶץ: ... (ח) וַיְהִי כְּכַלּוֹת יִרְמְיָהוּ לְדַבֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה יְקוֹק לְדַבֵּר אֵל כָּל הָעָם וַיִּתְּפְשׂוּ אֹתוֹ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים וְכָל הָעָם לֵאמֹר מוֹת תָּמוּת: (ט) מִדּוּעַ נִבִּית בְּשֵׁם יְקוֹק לֵאמֹר כְּשִׁלֹּ וַיְהִי הַבַּיִת הַזֶּה וְהָעִיר הַזֹּאת תַּחַרֵּב מֵאִין יוֹשֵׁב וַיִּקְהַל כָּל הָעָם אֶל יִרְמְיָהוּ בְּבַיִת יְקוֹק:

Thus said Hashem, Stand in the courtyard of the Temple of the Lord and speak to all the cities of Judea who come to prostrate themselves in the Temple. ... And you shall say to them, Thus said the Lord, If you do not listen to me, to follow my Torah that I have given to you... then I shall make this Temple like Shilo, and this city a curse for all the nations... And as Yirmiyahu finished speaking all that God had commanded him to say to the people, he was seized by the priests and prophets, and all the people saying, “You shall die” – Why have you prophesied that the House of God shall be like Shiloh and that this city shall be destroyed without inhabitants?!

Megillat Eikha and Midrash Eikha Rabba

How Chazal, a thousand years later, turned a story of destruction into one of hope and survival

Poetic License and the Response to Suffering

Eikha Rabba, Ch.2 - פרשה ב - איכה רבה (וילנא) .1

ר' יוחנן הוה דרש שיתין אפין בבלע ה' ולא חמל, ורבי הוה דריש עשרים וארבעה אפין, ולא ... בלע ה' ולא חמל דר' יוחנן יתיר על רבי, אלא רבי ע"י שהיה סמוך לחורבן הבית היה נזכר והיה דורש ובוכה ומתנחם
 God devoured and did not relent.... Rabbi Yochanan had sixty explanations for this verse while Rebbi had (only) twenty four. And did R' Yochanan really have more explanations than Rebbi (given that he was of a later generation)? Rather because Rebbi was that much closer to the destruction of the Temple he would be reminded and as he would expound would break down into weeping.

Eikha Rabba, Ch.1 - פרשה א - איכה רבה (וילנא) .2

כו אין לה מנחם, א"ר לוי כל מקום שנא' אין הוה לה (בראשית י"א) ותהי שרי עקרה אין לה ולד, והוה לה שנא' (שם /בראשית/ כ"א) וה' פקד את שרה, ודכוותיה (ש"א = שמואל א' = א') ולחנה אין ילדים, והוה לה, שנא' (שם /שמואל א' / ב') כי פקד ה' את חנה, ודכוותיה (ירמיה ל') ציון היא דורש אין לה, והוה לה, שנא' (ישעיה נ"ט) ובא לציון גואל, אף כן את אומר אין לה מנחם, והוה לה, שנא' (שם /ישעיהו/ נ"א) אנכי אנכי הוא מנחמכם.
 She (Jerusalem) has no comforter – Rabbi Levi would say every place where *ein* (there is not) is written, it means *haveh la* (there is). For example 'And Sarah was barren, she had no child' (Bereishit 11) and in the end it is written 'And Hashem remembered Sarah' (Bereishit 21). Similarly, 'And Channah had no children' (Shmuel I 1), and later on she did, 'And Hashem remembered Channah' (Shmuel I 2). So too 'Zion is alone, there is no one to call her' (Yirmiyahu 30), and yet it is also written 'A redeemer will come to Zion' (Yishayahu 59) – so too here, our verse reads, 'she has no comforter', this means she will have a comforter, as is written, 'I am surely your comforter' (Yishayahu 51).

Three Themes in Midrash Eikha Rabba that are absent in Megillat Eikha

I. The Role of Sin and Talmud Torah

Eikha Rabba, Ch.1 - פרשה א - איכה רבה (וילנא) .3

אדם אומר לחבירו בירושלם, הקריני דף אחד ואומר לו אין בי כח, השניני פרק אחד ואומר לו אין בי כח, אמר להם הקב"ה תבא לכם שעה ואני עושה לכם כך, וילכו בלא כח לפני רודף
 It would happen that a man would say to his fellow in Jerusalem, 'read this page for me', but his friend would respond saying 'I do not have the strength'. 'Teach me this one chapter', [and the response would come] 'I do not have the strength'. God responded to them: 'there will come a time and I will do the same to you, and you will go without strength in front of the enemy'.

II. The Role and Personality of God

4. איכה רבה (וילנא) פתיחתות - #24 Eikha Rabba, Petichtot (Introductions)

אמר להן הקב"ה למלאכי השרת בואו ונלך אני ואתם ונראה בביתי מה עשו אויבים בו, מיד הלך הקב"ה ומלאכי השרת וירמיה לפניו, וכיון שראה הקב"ה את בית המקדש, אמר בוודאי זהו ביתי וזהו מנוחתי שבאו אויבים ועשו בו כרצונם, באותה שעה היה הקב"ה בוכה ואומר אוי לי על ביתי, בני היכן אתם, כהני היכן אתם, אוהבי היכן אתם, מה אעשה לכם התריתי בכם ולא חזרתם בתשובה, אמר הקב"ה לירמיה אני דומה היום לאדם שהיה לו בן יחידי ועשה לו חופה ומת בתוך חופתו, ואין לך כאב לא עלי ולא על בני

God said to the angels, 'let us go together and see my house and what the enemies have done to it'. Immediately God and the angels went, with Yirmiyahu in front of them, and as God saw the Bet HaMikdash, He said 'this is certainly my house, this is my resting place where the enemies have entered in and had their way'. At that moment God broke down in tears and said 'woe to me over my house, my children where have you gone, my priests where have you gone, my lovers where have you gone – what can I do for you? I warned you but you did not return to Me. God turned to Yirmiyahu and said 'today I am comparable to a man who had a single son, and who prepared for him a wedding canopy and sees his son die underneath the canopy. And you can have no pain comparable to my pain or that of my sons'.

5. איכה רבה (וילנא) פתיחתות - #20 Eikha Rabba, Petichtot

(תהילים ק"ב) אמר הקדוש ברוך הוא שקדתי אני להשרות שכינתי בבית, דבר אחר שקדתי ואהיה (כצפור) המקדש לעולם ואהיה כצפור מה הצפור הזה בשעה שאתה נוטל גוזליה היא יושבת בדד, כך אמר הקודש ברוך הוא שרפתי את ביתי והחרבתי את עירי והגליתי את בני לבין או"ה = אומות העולם = וישבתי לי לבדי, איכה 'I have been diligent yet I have become like a lonely bird on a rooftop' (Tehillim 102). Says Hashem... I am like a bird for just as a bird who has her young taken from her sits alone, so too Hashem says, I have burned my house, destroyed my city and exiled my children among the nations and I now sit alone. *Eikha* – how did this happen.

III. Humour and Exaggeration

6. איכה רבה (וילנא) פרשה א - Eikha Rabba, Ch.1:2

ב העיר רבתי עם, תני רבי שמואל עשרים וארבע פלטיות היו בירושלים, וכל פלטיה ופלטיה עשרין וארבעה מבואות, וכל מבוי ומבוי עשרין וארבעה שווקים, ועל כל שוק ושוק עשרים וארבעה שקקים, ועל כל שקק ושקק עשרים וארבעה חצרות, ועל כל חצר וחצר עשרים וארבעה בתים, וכל חצר וחצר היתה מוציאה עם כפלים כיוצאי מצרים

'The city that was teeming with people' (Eikha 1:1) – Rav Shmuel taught; there were twenty four sections of Jerusalem, and each section had twenty four entrances. And in each entrance there were twenty four markets, and within each market were twenty four areas, and within each area were twenty four courtyards, and in each courtyard there were twenty four houses. And in each courtyard one would find twice the amount of people of those who left Egypt.

Comfort and Future Hope

איכה רבה (וילנא) פרשה ג - Eikha Rabba 3:7 .7

זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן אמר משל למה"ד למלך שנשא מטרונה וכתב לה כתובה מרובה ואמר לה כך וכך חופות אני עושה לך, כך וכך ארגוונות טובות אני נותן לך, הניחה המלך והלך לו למדינת הים ואיחר לשם, נכנסו שכנותיה אצלה והיו מקניטות אותה ואומרות לה הניחך המלך והלך לו למדינת הים ושוב אינו חוזר עליך והיתה בוכה ומתאנחת, וכיון שנכנסה לתוך ביתה פותחת ומוציאה כתובתה וקוראת ורואה בכתובתה כך וכך חופות אני עושה לך וכך ארגוונות טובות אני נותן לך, מיד היתה מתנחמת, לימים בא המלך אמר לה בתי אני תמה איך המתנת לי כל אותן השנים, אמרה לו אדוני המלך אלמלא כתובה מרובה שכתבת ונתת לי כבר אבדוני שכנותי,

This I will take to heart and therefore I will forgive (Eikha 3:21) – R. Abba b. Kahana said in the name of R' Yochanan, to what can the matter be compared? To a King who wrote a generous *ketubah* for his betrothed promising how much he would give her. The king left his wife and travelled overseas and spent much time there. His wife's neighbours came to her and mocked her saying 'Your husband has left you to go overseas and will not return to you. She would be pained and would weep and as she returned home she would open up her *ketubah* and read to herself all the various gifts her husband had promised her, and she was immediately comforted. After many days the King returned and said, 'my daughter, I am amazed at how you waited for me all these years'. She responded, 'my master the king, were it not for the *ketubah* you wrote and gave to me my neighbours would have desolated me (caused me to desert you) long ago'.

כך עובדי כוכבים מונין את ישראל ואומרים להם אלהיכם הסתיר פניו מכם וסילק שכינתו מכם, עוד אינו חוזר עליכם, והן בוכין ומתאנחין, וכיון שנכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וקורין בתורה ומוציאין שכתוב (ויקרא כ"ו) ופניתי אליכם והפריתי אתכם ונתתי משכני בתוכם והתהלכתי בתוכם והן מתנחמין, למחר כשיבא קץ הגאולה אומר להם הקב"ה לישראל בני אני תמה מכם היאך המתנתם לי כל אותן השנים והן אומרים לפניו רבש"ע אילולי תורתך שנתת לנו כבר אבדנו האומות

So too do the nations say to Israel, 'Your God has hidden His face from you, and removed His presence from you, and will never return to you again' – and Israel weep and are pained. Yet when they enter into their synagogues and study houses and read from the Torah that 'I will turn to you and make you fruitful and make My dwelling amongst you, and walk amongst you' (Vayikra 26), they are comforted. Tomorrow, when the end of the exile will come, God will say to Israel, 'My children, I am amazed how you waited for me all these years!' And Israel shall respond 'without the Torah that You gave us, we would have been lost among the nations long ago'.

Eikha Ch.5

- כא** הָשִׁיבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנָשׁוּב (וְנָשׁוּבָה), חֲדָשׁ יָמֵינוּ כְּקִדְמָם. **21** Return to us, O LORD, and we will return; renew our days as of old.
- כב** כִּי אִם-מָאֵס מְאֹדְתָנוּ, קִצְפָתָ עָלֵינוּ עַד-מְאֹד. {ש} **22** For even if You had utterly rejected us, You have raged against us sufficiently

Rashi, Eikha Ch.5 - פירוש לאיכה פרק ה - רש"י

השיבנו ה' - מפני שמסיים בדברי תוכחה הוצרך לכפול מקרא שלפניו פעם אחרת וכן ישעיה ותרי עשר וקהלת Return to us Hashem – because the megilla finishes with words of rebuke we repeat the penultimate verse, as we do with Yishaya, Trei Asar, and Kohelet.

Appendix 1: A brief overview of the sins listed in Midrash Eikhah Rabba Ch.1 as reasons for the destruction of the Temple

- They did not keep Shabbat
- They were cruel to non-Jews
- They took advantage of the poor
- They had no righteous people in their midst
- They stopped doing mitzvot and good deeds
- They were false prophets
- They spilt innocent blood
- They were joyous at the downfall of their fellow man
- They did not turn to God in repentance
- They shirked the burden of mitzvot
- They were arrogant
- They worshipped idols
- They hated one another needlessly
- They ate chametz on Pesach
- They did not pay their teachers enough
- They did not keep Yom Kippur
- They denied the oneness of God
- They did not do mitzvot
- They stopped sacrifices
- They stopped learning Torah
- They profaned the name of God
- They profaned the Temple
- They denied the validity of the Chumash
- They denied the validity of the 10 Commandments
- They did not do Berit Milah
- They did not listen to prophets
- They ate the poor man's tithes